

L'opinió dels catalans sobre la immigració

Mónica Méndez Lago

L'opinió dels catalans sobre la immigració

Mónica Méndez Lago

L'opinió dels catalans sobre la immigració

Mónica Méndez Lago

Autora:

Mónica Méndez és politòloga i treballa al Departament d'Investigació del Centro de Investigaciones Sociológicas (CIS).

Informes Breus és una col·lecció de la Fundació Jaume Bofill que es distribueix gratuïtament. S'hi publiquen els resums i les principals conclusions d'investigacions que han estat promogudes per la Fundació, així com documents inèdits en llengua catalana, i que com succeeix amb els resums de les investigacions, es consideren rellevants pel seu interès social i polític.

Totes les publicacions de la Fundació Jaume Bofill estan disponibles per a descàrrega al web www.fbofill.cat.

Primera edició: desembre 2009

© dels textos: Mónica Méndez Lago

© d'aquesta edició:

Fundació Jaume Bofill, 2009

Provença, 324

08037 Barcelona

fbofill@fbofill.cat

<http://www.fbofill.cat>

Edició a cura d'Editorial Mediterrània

Disseny: Amador Garrell

Maquetació: Jordi Vives

ISBN: 978-84-8334-985-4

Índex

Resum	9
1. INTRODUCCIÓ	11
2. L'ENQUESTA COM A EINA PER OBTENIR INFORMACIÓ SOBRE LES ACTITUDS ENVERS LA IMMIGRACIÓ	17
3. DIMENSIONS DE L'OPINIÓ PÚBLICA SOBRE IMMIGRACIÓ	21
4. LES ACTITUDS ENVERS LA IMMIGRACIÓ A CATALUNYA: UNA MIRADA PANORÀMICA DES DE LES ENQUESTES	27
La percepció de la immigració	29
Valoració de la immigració i la política migratòria	34
5. ACTITUDS DELS CATALANS EN RELACIÓ AMB EL RECONeixEMENT DE DRETS A LA POBLACIÓ IMMIGRANT	41
6. L'IMPACTE DE LA IMMIGRACIÓ AL MERCAT DE TREBALL I LA PROVISIÓ DE SERVEIS PÚBLICS	47
7. INDICADORS RELATIUS A LA CONVIVÈNCIA, DISTÀNCIA SOCIAL I ACTITUDS EN RELACIÓ AMB LES TRADICIONS I COSTUMS DELS IMMIGRANTS	57
8. A TALL DE CONCLUSIÓ	65
BIBLIOGRAFIA	69

RESUM

Conèixer les actituds dels catalans envers la immigració és essencial per veure com ens adaptem a la presència creixent de residents d'altres països i per fer-nos una idea sobre com pot evolucionar la convivència en el futur.

Per aproximar-nos a aquestes opinions i actituds de la població catalana, s'han analitzat les dades del PaD de 2006 i s'han comparat amb els resultats de les enquestes del CIS d'anys diversos (1993-2008).

L'entramat d'actituds envers la immigració és complex. L'existència d'una majoria de catalans que creuen que hi ha una immigració excessiva i que és partidària de supeditar l'entrada d'estrangers a l'obtenció de contractes de treball, es combina amb un suport majoritari al fet que els immigrants residents tinguin una àmplia gama de drets i accés als serveis públics. Aquest reconeixement de drets conviu amb la preferència creixent que si els recursos escassegen, hi tingui prioritat la població autòctona.

1 Introducció

L'interès per conèixer les actituds de les societats europees cap a la immigració ha estat present des de fa diverses dècades (Cea D'Ancona, 2004: 1-8). Així, per exemple, el 1988 es va fer el primer Eurobaròmetre dedicat monogràficament a aquest tema. A partir de llavors s'han realitzat diversos eurobaròmetres més sobre aquesta qüestió, així com altres estudis d'àmbit internacional com l'*International Social Survey Program* (1995) o l'Enquesta Social Europea (mòdul temàtic de la primera edició: 2002-2003).

En el cas espanyol l'interès, com el mateix fenomen de la immigració, és una mica més recent. Les primeres enquestes monogràfiques del Centro de Investigaciones Sociológicas (CIS) sobre les actituds cap a la immigració daten del començament dels anys noranta, quan el percentatge d'immigrants a Espanya era molt reduït. Des de llavors s'han fet diversos estudis sobre el tema, sobretot a partir de l'any 2000, a dret fil del protagonisme creixent d'aquest fenomen en la vida social i política. A Catalunya s'han dut també a terme diverses investigacions sobre les actituds envers la immigració i els immigrants, si bé les que han fet servir l'enquesta com a eina per obtenir informació són més escasses.

La cinquena onada (2006) del Panel de Desigualtats Socials a Catalunya (a partir d'ara, PaD), realitzat per la Fundació Jaume Bofill, a més de les preguntes fixes habituals, va incloure un bloc de preguntes amb el propòsit d'indagar sobre les

actituds de la població resident a Catalunya en relació amb la immigració i els immigrants.

L'objectiu d'aquest informe és, en primer lloc, fer una avaluació de les preguntes sobre actituds en relació amb la immigració que figuren en aquesta enquesta. Després d'una breu introducció en la qual es repassa l'ús de les enquestes per a l'anàlisi de les opinions i actituds envers la immigració, es passa a revisar les dimensions rellevants d'anàlisi identificades en la literatura sobre aquesta qüestió. La part central de l'informe es dedica a la revisió de les preguntes existents en el PaD (2006) sobre actituds envers la immigració i a la seva anàlisi.

Encara que les limitacions d'espai d'aquest treball obliguen a fer una mirada necessàriament superficial, s'intentaran identificar diferències en diversos grups socials en la seva percepció i actituds envers la immigració i els immigrants. Els principals factors explicatius que s'han proporcionat des de la literatura que tracta aquestes qüestions per donar compte de diferents actituds envers la immigració es refereixen a la percepció d'amenaça/competència o desafiament per part de la població autòctona, o de grups concrets d'aquesta, sigui una amenaça de caràcter econòmic (competició per llocs de treball, reducció de salaris, competició per prestacions econòmiques o socials derivades de polítiques de l'Estat del benestar), o de caràcter religiós, cultural o identitari. En realitat l'amenaça es percep no tant en funció de situacions objectives, sinó de *creences i percepcions*, i per tant, és essencial analitzar no solament les valoracions de la immigració sinó les percepcions del seu impacte en diferents àmbits (econòmic, identitari, cultural, religiós, etc.).

Conèixer millor quines són aquestes actituds és essencial per fer un balanç de la manera en la qual la societat catalana s'està adaptant a la presència creixent de residents procedents d'altres països, així com per formar-se una idea de la manera en què la convivència pot evolucionar en el futur. Es tracta d'un tema sobre el qual l'opinió pública ha mostrat una fluïdesa notable, una mica comprensible si es té en compte la rapidesa amb què s'han produït canvis en la pròpia presència d'immigrants i en la visibilitat que els han atorgat els mitjans de comunicació. En

el marc d'aquesta fluïdesa, estudis recents s'han fet ressò de l'augment d'actituds de rebuig davant de la immigració (referides al conjunt d'Espanya), i fins i tot s'ha parlat d'una "activació" i "exteriorització" de la xenofòbia (vegeu, per exemple, Cea D'Ancona, 2004, 2005, 2007 i 2009), sobretot a partir de l'any 2000, si bé, com assenyalen aquests mateixos estudis, les actituds envers la immigració i els immigrants són més positives que a la mitjana dels països europeus del nostre entorn.

-
- 2 L'enquesta com a eina per obtenir informació sobre les actituds envers la immigració**

Convé tenir en compte alguns avantatges i limitacions que presenten les enquestes a l'hora d'obtenir informació sobre les actituds envers la immigració i els immigrants. Algunes són similars a les enquestes actitudinals sobre altres aspectes, mentre que altres es refereixen més específicament a les dificultats inherents a intentar obtenir informació sobre un tema “delicat” com són les actituds i opinions sobre la immigració.

L'avantatge principal de les enquestes realitzades a mostres representatives de la població és que ens permeten tenir un coneixement general de les opinions davant de la immigració i els immigrants, especialment útils quan es comparen dades en diferents moments. Sense oblidar aquest important avantatge, també és precís tenir en compte les seves limitacions. Precisament un dels avantatges de les enquestes, utilitzar qüestionaris estandarditzats, pot convertir-se en un inconvenient, ja que en ocasions les actituds davant d'un tema complex se simplifiquen en excés i es limita la capacitat d'expressar matisos per part dels entrevistats (Cea D'Ancona, 2004; Colectivo IOÉ, 2005). Com es veurà més endavant, una conseqüència d'aquesta estandardització (com succeeix amb tants altres temes) és que en les enquestes es pregunta sobre “la immigració” o sobre “els immigrants” presentant com un tot homogeni una realitat molt diversa. La mateixa redacció de les preguntes de vegades és complicada: es fa referència als immigrants, a les persones procedents d'altres països, als estrangers?

D'altra banda, amb informació que s'obté per mitjà d'enquestes realitzades a una mostra representativa del conjunt de la població no és fàcil captar els efectes de la distribució desigual de la immigració al territori, ja que fins ara les enquestes que permetessin establir comparacions entre les percepcions de residents en comunitats autònomes o municipis caracteritzats per una presència elevada d'immigrants no han estat habituals.

Finalment, l'existència de principis normatius que sancionen actituds xenòfobes fa que els enquestats tendeixin a proporcionar respostes socialment acceptables a les preguntes relatives a les actituds envers els immigrants i els seus costums (Cea D'Ancona, 2002 i 2004). Totes aquestes consideracions no invaliden les enquestes com a instrument útil per al coneixement de les actituds envers la immigració, sinó que aconsellen tenir un seguit de cauteles a l'hora d'interpretar-ne els resultats (o, més aviat, a l'hora de "sobreinterpretar-los").

Tot això no invalida l'enquesta com a eina, sinó que crida l'atenció sobre la conveniència de:

1. Combinar-la amb altres mètodes (qualitatius, que permeten avançar en el coneixement dels discursos que hi ha darrere d'aquestes respostes a preguntes "estandarditzades").
2. Explorar formes de millorar la manera en què es recull informació sobre aquests temes amb enquestes (redacció de les preguntes, combinació de preguntes sobre actituds amb altres sobre coneixements, percepcions i comportament, indagació sobre l'efecte del mode d'administració de l'enquesta, administració de part de les preguntes en format autoadministrat).

3 Dimensions de l'opinió pública sobre immigració

Quan es parla de mesurar l'opinió pública sobre la immigració s'està intentant abordar un conjunt ampli de qüestions. En primer lloc cal tenir clar l'objecte respecte al qual volem esbrinar l'estat de l'opinió pública, ja que generalment quan es parla d'immigració s'està considerant un concepte que engloba realitats molt diferents.

De vegades als qüestionaris de diferents enquestes es fa servir indistintament el terme *estranger* i *immigrant*, que són conceptes diferents. La immigració es defineix com el desplaçament de la residència des del lloc de naixement a un altre, mentre que quan parlem d'estrangers estem al·ludint a una condició jurídica que diferencia els nacionals d'un estat dels que no ho són. Fins i tot quan es pregunta específicament sobre els immigrants es continua fent una simplificació notable de la realitat. Part d'aquesta confusió es deriva de l'equiparació del terme *immigrant* amb qui ho és per qüestions laborals o econòmiques, o amb les persones que provenen de zones del món menys desenvolupades.

En tot cas, a través d'aquestes preguntes es pretén obtenir informació sobre les actituds cap a la immigració tal com aquesta és percebuda i definida per la societat, i no sobre com hauria ser-ho. Per tant, el que és essencial no és "aclarir" als enquestats la definició tècnica d'immigrant, sinó incloure preguntes als qüestionaris que proporcionin informació als investigadors i analistes sobre la definició

que tenen en ment els qui responen, de manera que aquesta definició no hagi de pressuposar-se, sinó ser part de la indagació empírica que és tota enquesta. Un exemple d'aquesta pràctica és la pregunta que es va incloure en l'estudi de l'Instituto de Estudios Sociales Avanzados (IESA): "Quan es parla d'immigrants que viuen a Espanya, en qui pensa vostè de manera immediata?".

Al quadre 1 es reflecteixen diferents aspectes de l'opinió pública en relació amb la immigració i els immigrants, sobre els quals se sol investigar mitjançant les enquestes.

Quadre 1.
Actituds envers la immigració: dimensions i indicadors

Dimensió	Indicadors
Política migratòria	Volum d'immigrants (percepció del nombre d'immigrants, valoració, percepcions de futur) Percepció dels immigrants (en quins col·lectius es pensa) Control de fluxos Requisits d'acceptació Valoració d'aspectes rellevants a l'hora d'acceptar/admetre (coneixement de l'idioma, religió, etc.) Valoració de la gestió del govern en relació amb la immigració
Conseqüències de la immigració	En el mercat laboral (salari, competició per llocs de treball) En els serveis i polítiques (competició per recursos escassos) En l'economia En els espais públics En la seguretat ciutadana Altres aspectes
Drets i deures	Drets socials Drets polítics (dret de vot, associacionisme, participació en partits) Llibertat religiosa
Diversitat cultural/religiosa	Valoració de la pluralitat de religions/cultures/ètnies Actitud envers pràctiques religioses Actitud en relació amb el manteniment de costums/tradicions
Integració dels immigrants	Percepció del grau d'integració Percepció dels "indicadors" d'integració Percepció del tracte que dispensa la societat d'acollida als immigrants
Sociabilitat/tracte/convivència	Relació/tracte amb immigrants en diferents àmbits Actitud davant la convivència

Font: Elaboració pròpia.

La primera diferenciació que apareix al llistat de qüestions és la que fa referència a la immigració com a fenomen o com a política (la política de migració) i la que es refereix als immigrants (opinió respecte als drets que haurien de tenir, valoració del seu grau d'integració, etc.).

A més, cal tenir en compte els diferents tipus d'informació que es busca amb les preguntes que normalment s'inclouen en les enquestes: 1) actituds, 2) opinions, 3) percepcions i, finalment, 4) conductes i comportaments. Encara que és freqüent que un qüestionari se centri més en un tipus d'indagació que en una altra (actituds i opinions en el cas de les enquestes), aquests tipus d'informació diferents són rellevants per fer un retrat complet i adequat de la manera en la qual es configura l'opinió pública en relació amb el tema de la immigració.

Cada vegada és més freqüent que les enquestes d'opinió incloguin als seus qüestionaris preguntes sobre percepcions i coneixement, de manera que sigui més fàcil interpretar les respostes a les preguntes sobre actituds i d'opinió sobre els temes sobre els quals s'indaga. Així, per exemple, l'any 2002 el qüestionari de l'Enquesta Social Europea (Anduiza, 2005; Card *et al.*, 2005; Martínez-Herrera i Moualhi, 2005; Pérez Nievas, 2005), a més d'incloure diferents preguntes sobre les actituds envers la migració va incloure una pregunta en la qual es demanava als enquestats que estimessin el nombre d'immigrants que residia al seu país (concretament es demanava que es digués el nombre de nascuts fora del país de cada cent habitants). Malgrat tractar-se d'una pregunta complicada per a alguns sectors de la població, el que es posa de manifest en el percentatge elevat de respostes "no sap", especialment als sectors amb nivell de formació més baix, es tracta d'una pregunta que proporciona una informació molt valuosa a l'hora d'interpretar la valoració que fan els enquestats del nombre d'immigrants, tal com veurem més endavant.

4

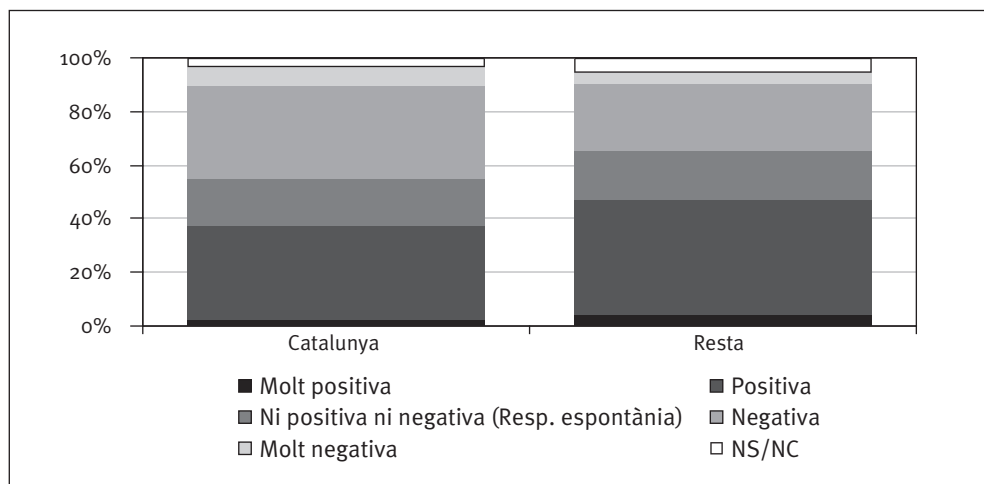
Les actituds envers la immigració a Catalunya: una mirada panoràmica des de les enquestes

LA PERCEPCIÓ DE LA IMMIGRACIÓ

En la valoració general que els catalans fan de la immigració predominen lleugerament les percepcions negatives per sobre de les positives, tot i que hi ha un percentatge considerable que no expressa cap valoració (gràfic 1).

Com han posat de manifest altres estudis anteriorment, existeix una percepció de la immigració molt lligada a l'àmbit laboral. D'aquesta manera, com mostra el gràfic 2, "la necessitat de venir a treballar" era la resposta més citada quan en una enquesta realitzada pel CIS es preguntava als enquestats que diguessin espontàniament el que els vingués a la ment quan sentien parlar d'immigració, a distància considerable de les següents. El percentatge que esmentava aquesta qüestió era pràcticament idèntic a Catalunya que a la resta d'Espanya. Tanmateix, hi ha algunes diferències en altres respostes; per exemple, a Catalunya un percentatge més elevat cita l'augment desmesurat d'immigrants com la primera idea que li ve a la ment en sentir parlar d'immigració, la delinqüència o la inseguretat se citen en menor mesura que a la resta d'Espanya.

Gràfic 1.
Valoració general de la immigració

Font: Elaboració a partir de l'estudi 2.773 (2008) del CIS.¹

A partir de les dades demanades en les enquestes del Centre d'Estudis d'Opinió es comprova que a Catalunya hi ha una preocupació creixent per la immigració (gràfic 3). Així, la immigració se situa des de fa diversos anys entre els principals problemes dels catalans, compartint els primers llocs en els percentatges de menció amb l'accés a l'habitatge o la falta d'infraestructures i transports. És important tenir en compte que es tracta d'una pregunta oberta i, per tant, els entrevistats no reben una llista de temes que pugui condicionar la resposta. Simplement es demana a la persona enquestada que citi els que li sembla que constitueixen els problemes més importants de Catalunya; generalment aquesta pregunta s'inclou

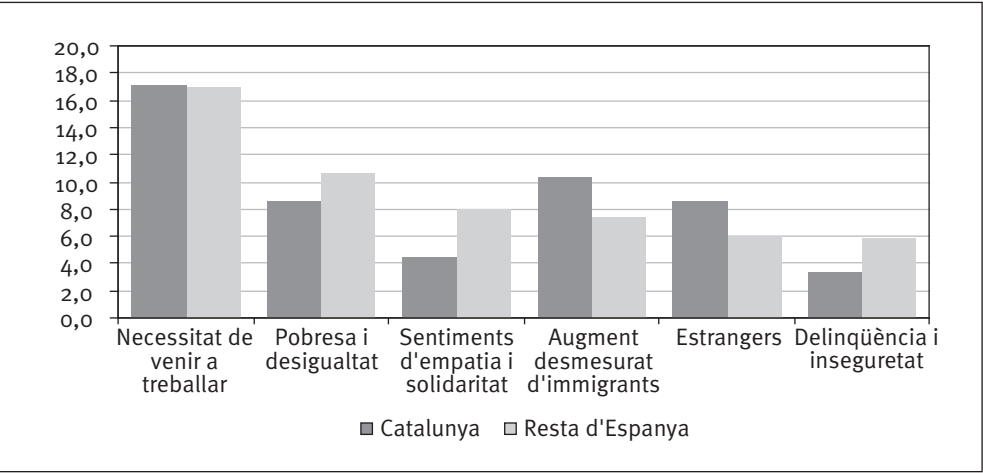
.....

1. L'enquesta "Actitudes hacia la inmigración" (estudi 2.773 del CIS) es va fer per conveni amb l'Observatorio Español del Racismo y la Xenofobia el setembre de 2008. La mida i la distribució de la mostra a Catalunya en permet el tractament de manera independent, si bé s'ha de tenir prou prudència a l'hora d'extreure'n conclusions. En tot cas, les dades relatives a l'enquesta 2.773 (2008) i la 2.731 (2007) del CIS s'utilitzen simplement a efectes comparatius, amb l'objectiu d'il·lustrar l'evolució que hagin pogut tenir indicadors obtinguts al PaD de 2006.

en enquestes d'opinió sobre temes diversos (és a dir, no centrades exclusivament en la immigració).

Gràfic 2.

Percepció de la immigració: idees amb què s'associa el terme²

Font: Elaboració a partir de l'estudi 2.773 (2008) del CIS.

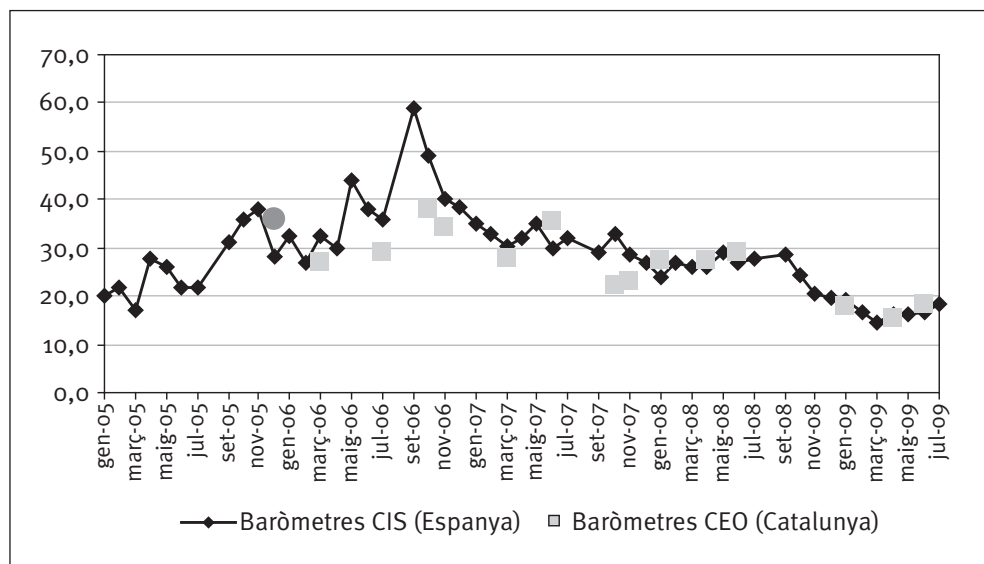
Es tracta d'unes dades similars a les que revelen els baròmetres del Centro de Investigaciones Sociológicas, en els quals la immigració experimenta un increment notable de menció com a principal problema d'Espanya a partir de l'any 2004, i se situa per primera vegada el 2006 com el tema més citat (59% al baròmetre del CIS de setembre de 2006).

Mentre que als baròmetres del CIS l'any 2000 el percentatge que esmentava la immigració no arribava al 10%, cinc anys després aquest percentatge no baixava a gairebé cap baròmetre del 25%. Entre tots els temes esmentats només l'habitatge ha experimentat un increment de característiques similars en els últims anys, si

.....
2. La pregunta concreta de l'enquesta era: “*Quando oye la palabra inmigración, ¿qué es lo primero que le viene a la mente?*”.

Gràfic 3.

Evolució de la menció de la immigració entre els principals problemes d'Espanya i Catalunya (2005-2008)

Font: Elaboració a partir de dades dels baròmetres mensuals del CIS i els baròmetres del Centre d'Estudis d'Opinió (CEO). La dada de desembre de 2005 correspon a la mostra catalana del Baròmetre Autonòmic del CIS (estudi 2.610).

bé amb percentatges inferiors als de la immigració. La menció de la immigració entre els principals problemes de Catalunya segueix una evolució molt més estable que la d'Espanya, encara que les lleus fluctuacions que ha experimentat la primera tendeixen a seguir la mateixa pauta de la segona. Així, en les dades de Catalunya no s'observa l'increment acusat de mencions que reflecteixen els baròmetres del CIS en els mesos de setembre i octubre de 2006.

Com es mostra al gràfic 3, des de gener de 2008 la pauta de menció de la immigració a Espanya i a Catalunya és pràcticament idèntica i té una tendència clarament descendent, la qual cosa està clarament relacionada amb el fort augment de les

preocupacions per qüestions econòmiques. Mentre que el gener de 2008 l'atur era esmentat com un dels tres principals problemes d'Espanya pel 44% d'enquestats, i els problemes econòmics pel 39%, un any després, al baròmetre de gener de 2009, aquests percentatges havien augmentat al 75 i al 52%, respectivament.

Com s'ha comentat en altres treballs sobre aquesta qüestió (Méndez Lago, 2007), aquestes xifres poden considerar-se el “reflex demoscòpic” de la institucionalització de la immigració com a “fet social” (Cachón, 2007: 69). En els mitjans de comunicació es tendeix a fer una interpretació alarmista i, moltes vegades, precipitada dels augments de menció de la immigració: una persona preocupada per l'increment d'immigrants pot citar-la com a resposta a la pregunta, però també pot fer-ho algú a qui el preocupi la situació de marginació en la qual viu una part dels immigrants.

En general, els percentatges més elevats de menció de la immigració corresponen a moments en què aquesta ha tingut una presència especial en els mitjans de comunicació. Així, després de l'aparició d'aquest tema en la llista de “problemes” l'any 2000, quan s'estaven debatent les lleis d'estrangeria (4/2000 al començament de l'any i 8/2000 després de les eleccions generals), el primer increment significatiu es produeix el febrer de 2001, després de l'accident de la furgoneta de treballadors equatorians a Lorca. El següent augment important en el percentatge de menció correspon a setembre de 2002, període en què hi va haver una cobertura intensa de l'arribada de pasteres a les Canàries i a diferents localitats d'Andalusia, una cosa similar al que va ocórrer després dels mesos d'estiu de 2003 i 2004. En aquest últim any va coincidir, així mateix, amb notícies sobre el possible inici d'un procés de regularització (vegeu Cea D'Ancona, 2005).

A diferència del que passava entre 2000 i 2004, quan els repunts de la preocupació per la immigració solien anar seguits d'un retorn al nivell de menció habitual anterior, a partir de l'any 2004 es produeix una certa “consolidació” de la preocupació per aquesta qüestió. D'aquesta manera, als increments corresponents als mesos de març i abril de 2005, que coincideixen amb el procés de regularització d'immigrants, i d'octubre i novembre de 2005, després dels incidents de les tanques de Ceuta i

Melilla, van aparèixer altres baròmetres en els quals la menció d'aquest tema va retrocedir una mica, però no es va tornar als paràmetres anteriors als increments. S'arriba així fins a setembre de 2006, quan es va assolir el percentatge de menció més elevat de tota la sèrie, després d'un mes en què la “crisi dels *cayucos*” va dominar els titulars dels mitjans de comunicació.

Des de l'última punta de setembre de 2006, aquesta tendència a la consolidació de la preocupació per la immigració no solament sembla haver-se aturat, sinó que en els dos últims anys s'ha reduït de manera sostinguda. Així, mentre que en els anys 2006 i 2007 els nivells de menció van oscil·lar entre el 30 i el 40% (exceptuant les dues puntes de l'estiu de 2006), el 2008 ho van fer entre el 30 i el 20%, i a partir de 2009 el percentatge ha estat sempre per sota del 20%.

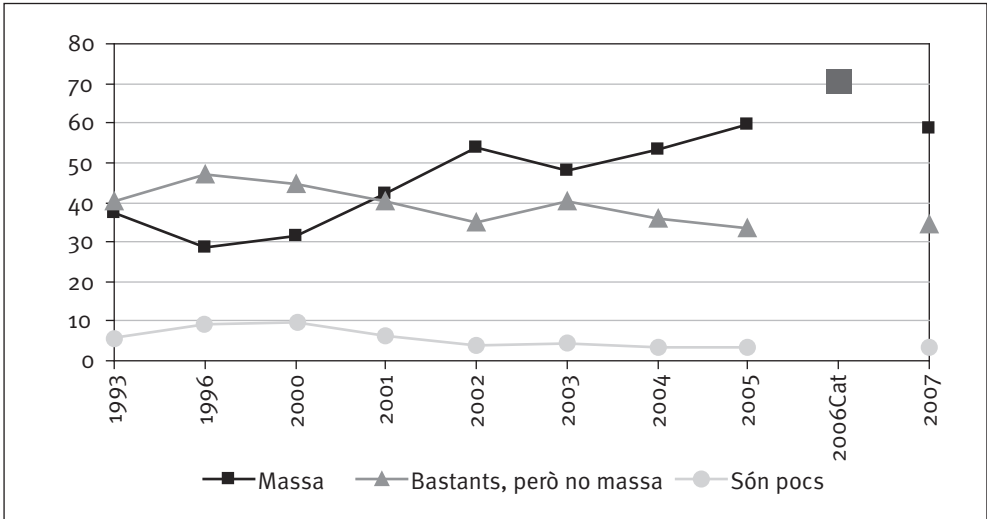
VALORACIÓ DE LA IMMIGRACIÓ I LA POLÍTICA MIGRATÒRIA

Valoració del nombre d'immigrants

Gairebé tres quartes parts dels catalans considerava a la tardor de 2006 que a Catalunya hi ha molts immigrants (assenyalen que estan d'acord o molt d'acord amb l'afirmació “A Catalunya hi ha massa immigrants”, segons dades del PaD). Es tracta d'una dada una mica superior al que mostren les enquestes del CIS respecte a la població espanyola. Si bé no hi ha una pregunta exactament igual a la formulada en el PaD de Catalunya, el percentatge de persones que estan d'acord amb la frase citada pot comparar-se amb les persones que, en la pregunta sobre la valoració del nombre de persones procedents d'altres països que viuen a Espanya assenyalen que són “massa”, en les enquestes del CIS.

Les dades demanades pel CIS el 2008 no permeten una comparació estricta amb les esmentades, ja que existeixen quatre categories de resposta per valorar el nombre d'immigrants: “insuficient”, “acceptable”, “elevat” i “excessiu”. A Catalunya la major part dels enquestats (51%) considera “excessiu” el nombre d'immigrants que hi ha a Espanya (davant del 41% que opina així a la resta d'Espanya).

Gràfic 4.
Valoració del nombre d'immigrants (Espanya-Catalunya)

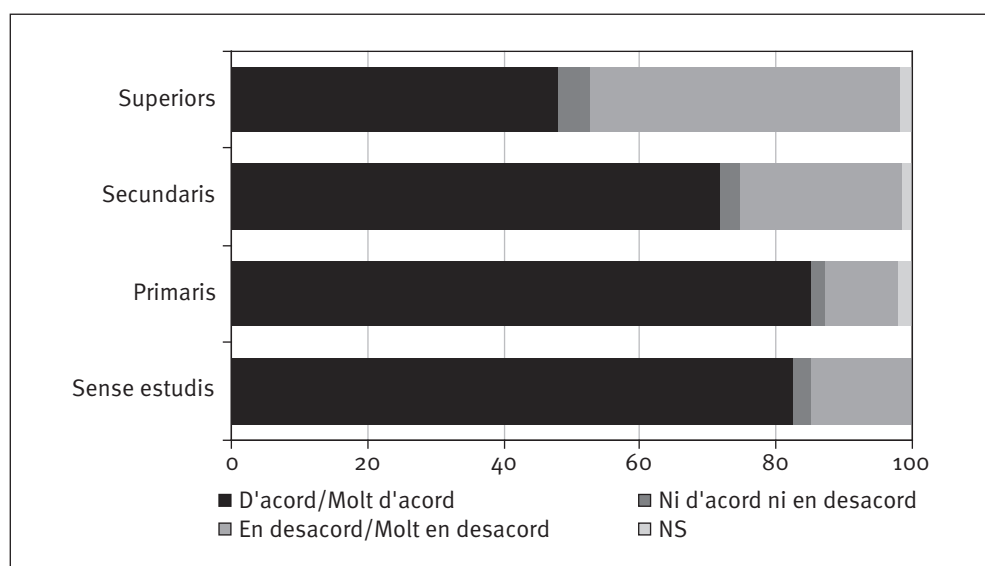
Font: Elaboració a partir dels estudis 2.051 (1993), 2.214 (1996), 2.383 (2000), 2.409 (2001), 2.459 (2002), 2.511 (2003), 2.565 (2004), 2.625 (2005) i 2.743 (2007) del CIS. Les dades per a Catalunya corresponen al percentatge que està d'acord amb la frase "A Catalunya hi ha massa immigrants" en el PaD (2006).

En una altra pregunta de l'enquesta realitzada pel CIS el 2008 es demana als enquestats que facin una estimació del percentatge de la població que ha nascut fora d'Espanya, la qual cosa ens permet obtenir informació de la quantitat d'immigrants que els enquestats tenen en ment quan valoren la seva presència. La mitjana del percentatge de persones nascudes fora d'Espanya que estimen els enquestats és 23, que pràcticament dobla la xifra real que proporciona l'INE. Aquesta tendència a sobreestimar aquesta dada també es va produir quan es va fer aquesta pregunta en el marc de l'Enquesta Social Europea el 2002 i posteriorment en les enquestes realitzades pel CIS el novembre de 2005 (estudi 2625) i el 2007 (estudi 2731). Els enquestats que pensen que hi ha un nombre excessiu d'immigrants vivint a Espanya fan una estimació del percentatge de la població nascuda fora d'Espanya superior a la resta.

Hi ha diferències importants en relació amb la valoració del nombre de residents estrangers en funció de les característiques sociodemogràfiques i actitudinals dels entrevistats. Tornant a les dades del PaD sobre Catalunya (2006), el percentatge que pensa que hi ha massa estrangers residint a Catalunya és més gran entre les persones amb nivell de formació més baix, i disminueix a mesura que aquest augmenta, de manera que els percentatges més baixos de persones que pensen així es troben entre les persones amb estudis universitaris superiors.

Gràfic 5.

Grau d'acord amb l'afirmació “A Catalunya hi ha massa immigrants” segons el nivell d'estudis de les persones enquestades

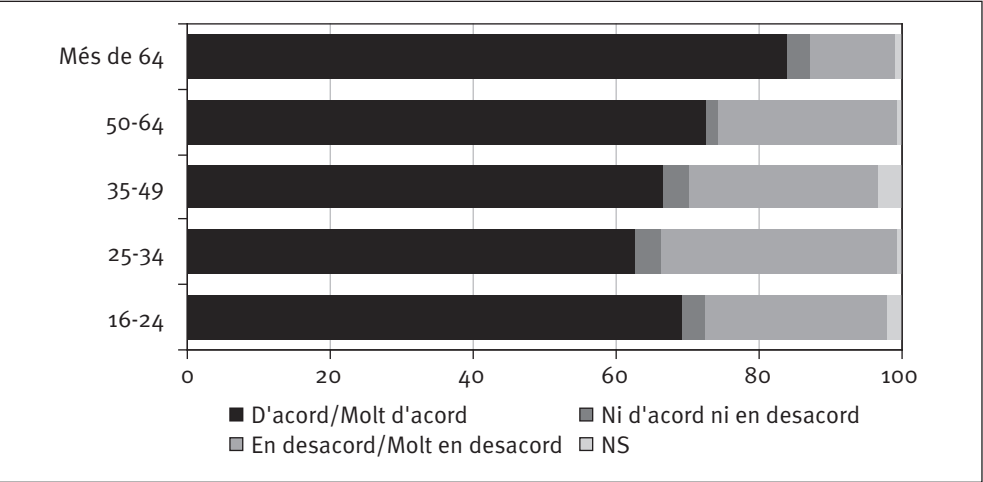

Font: Elaboració a partir de dades del PaD 2006 (Fundació Jaume Bofill).

L'acord amb la idea que a Catalunya hi ha massa immigrants és major tant entre el grup dels més joves (16-24 anys) com entre els més grans (més de 64 anys) que en la resta dels grups d'edat.

Gràfic 6.

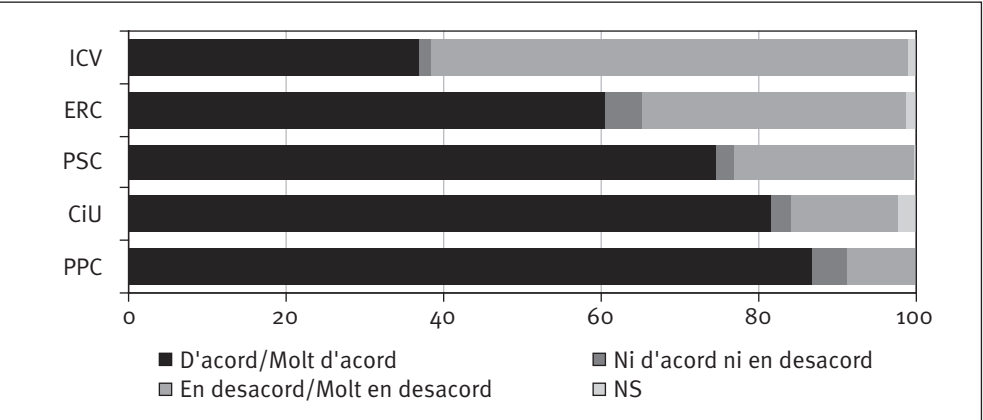
Grau d'acord amb l'afirmació “A Catalunya hi ha massa immigrants” segons el grup d'edat al qual pertanyen les persones enquestades

Font: Elaboració a partir de dades del PaD 2006 (Fundació Jaume Bofill).

Gràfic 7.

Grau d'acord amb l'afirmació “A Catalunya hi ha massa immigrants” segons el record de vot declarat pels enquestats en les eleccions autonòmiques de 2003

Font: Elaboració a partir de dades del PaD 2006 (Fundació Jaume Bofill).

Si bé són majoria en tots els casos, excepte entre els votants d'ICV, el percentatge que està d'acord amb l'afirmació que a Catalunya hi ha massa immigrants creix com més a la dreta s'ubica el partit polític que s'ha votat. Així, mentre que una mica menys del 40% dels votants d'ICV creu que hi ha un nombre excessiu d'immigrants, aquest percentatge puja a més del 80% en el cas dels votants de CiU o del PP. Si es fan servir altres indicadors, les dades corresponents a enquestes posteriors confirmen aquesta relació entre preferència de partit i valoració del nombre d'estrangers.

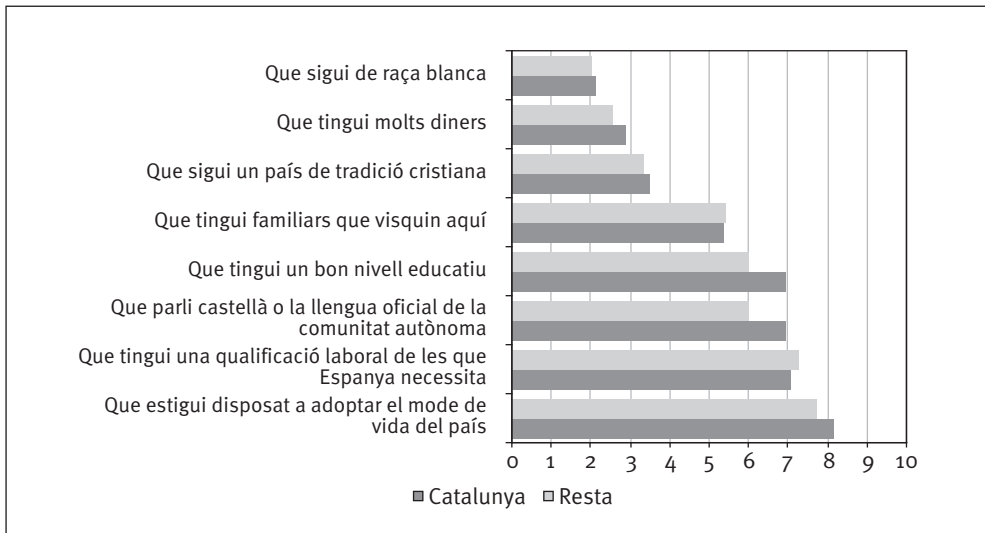
Opinions sobre la política migratòria

La major part dels catalans considera que les lleis sobre immigració són massa tolerants segons les dades demanades en una enquesta realitzada pel CIS el 2008. Opina així el 47% dels enquestats, una proporció major que a la resta d'Espanya (41%). Són minoria els que consideren que les lleis són correctes (12% a Catalunya davant el 14% a la resta), i encara menys els que creuen que són més aviat dures o massa dures (6% a Catalunya i 5% a la resta d'Espanya).

Les preferències dels catalans en relació amb la política migratòria coincideixen amb les expressades per la població espanyola en el seu conjunt: hi ha un suport molt majoritari a una política lligada al mercat laboral ("permetre l'entrada només als que tinguin un contracte de treball"). Vuit de cada deu catalans opinen així, davant altres posicions molt minoritàries com la de "permetre l'entrada amb pocs obstacles" o fer-la "molt difícil, posant molts obstacles" (7% de suport cadascuna). Com mostra el gràfic 8, aquesta vinculació també es posa de manifest quan es pregunta sobre la importància de diferents aspectes a l'hora de permetre que un estranger visqui a Espanya: després d'una menció genèrica relativa a l'adaptació al mode de vida ("que estigui disposat a adoptar el mode de vida del país"), de caràcter més cultural, l'adequació de la qualificació laboral de l'immigrant és considerada l'element més important per a la seva admissió com a resident. Les opinions a Catalunya i a la resta d'Espanya són molt semblants en tots els aspectes considerats.

Gràfic 8.

Valoració, en una escala 0-10, de la importància de diferents aspectes a l'hora d'admetre població estrangera com a resident

Nota: La redacció exacta de la pregunta era “Dígame, por favor, qué importancia debería tener cada uno de los siguientes aspectos a la hora de permitir o no, a una persona que no sea española, venir a vivir aquí. Por favor utilice una escala de 0 a 10, en la que el 0 significa “nada importante” y el 10 “muy importante””.

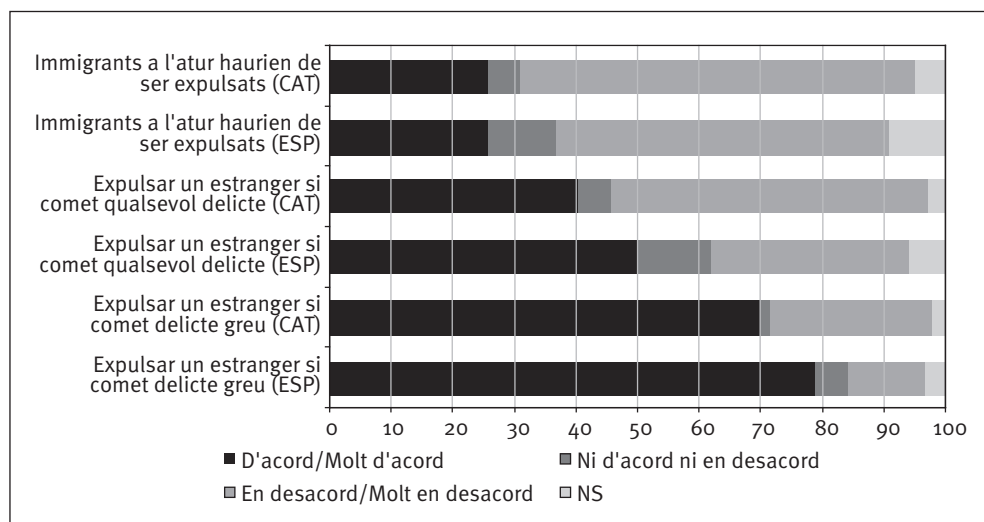
Font: Elaboració a partir de l'estudi 2.773 (2008) del CIS.

Finalment, és important destacar que, encara que les dades de les diferents enquestes comentades apunten a una visió de la immigració molt vinculada a la feina, la major part dels espanyols (54% segons el baròmetre del CIS de novembre de 2005) i dels catalans (64% segons les dades del PaD de 2006) es mostra en desacord amb la idea que un immigrant que estigui a l'atur durant molt de temps hagi de ser expulsat (gràfic 9), i creix el percentatge que opina així respecte a les dades de l'Enquesta Social Europea realitzada a Espanya el 2002 (45%). D'acord amb aquesta idea, podríem sintetitzar les opinions demanades assenyalant que els ciutadans tant a Espanya com a Catalunya es decanten per vincular l'entrada

d'immigrants a l'existència d'un contracte, però també per garantir la seva permanència independentment que el conservi.

Gràfic 9.

Opinions sobre diferents supòsits d'expulsió de les persones immigrants/estrangeres que resideixen a Espanya

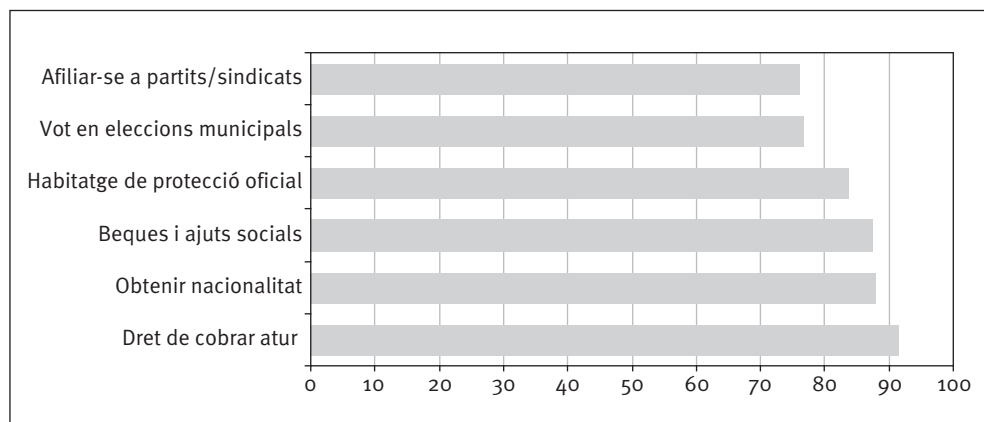
Font: Elaboració a partir de l'estudi 2.625 (2005) del CIS.

**5 Actituds dels catalans en relació amb
el reconeixement de drets a la població
immigrant**

Els catalans es mostren clarament favorables a l'equiparació de drets dels estrangers residents: en el PaD (2006) el 82% es manifestava d'acord o molt d'acord amb la frase "Les persones que han vingut a viure aquí haurien de tenir els mateixos drets que la resta". Són xifres molt similars a les identificades, per al conjunt de la població espanyola, pel baròmetre del CIS de novembre de 2005, en el qual el 80% dels enquestats declarava que les persones que vénen a viure a Espanya haurien de tenir els mateixos drets que la resta.

Les dades demanades al PaD realitzat el 2006 mostren que existeix un suport molt majoritari per part dels catalans al dret dels immigrants a cobrar la prestació per desocupació en cas de quedar-se sense feina (92%), a accedir a beques i ajuts socials (88%) i a l'habitatge oficial (83%) en les mateixes condicions que les persones residents a Catalunya. Les dades resultants de les enquestes realitzades pel CIS el 2007 i 2008 mostren que continua existint un suport majoritari al reconeixement d'aquests drets.

Aquestes preguntes situaven el reconeixement dels drets en un pla abstracte, que contrasta amb les respostes que s'obtenen quan es planteja una situació d'escassetat de recursos i prioritats. En aquests casos, les dades relatives al conjunt de la població espanyola ja mostren una situació diferent en els últims anys. Així, les dades de les enquestes del CIS realitzades la tardor de 2007 i 2008 mostren que,

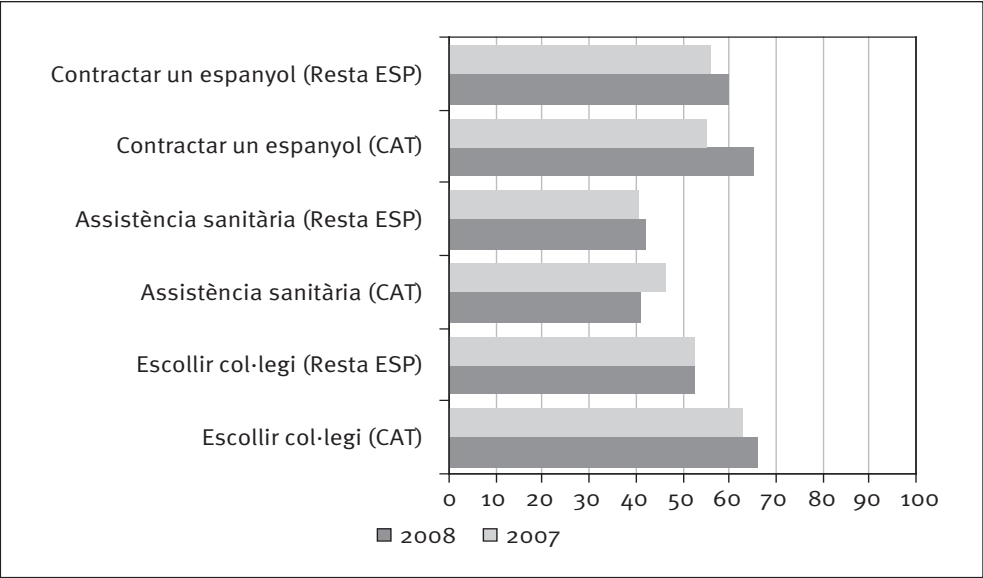
Gràfic 10.**Opinions sobre els drets dels immigrants (Catalunya)**

Font: Elaboració a partir de dades del PaD 2006 (Fundació Jaume Bofill).

excepte en el cas de l'assistència sanitària, la major part dels enquestats, tant a Catalunya com a la resta d'Espanya, recolzen la preferència dels autòctons sobre els immigrants a l'hora del col·legi, o, com a mínim, els sembla acceptable que, a l'hora de contractar una persona, es prefereixi una persona espanyola sobre una immigrant (gràfic 11). Les dades, per tant, posen de manifest l'existència d'unes actituds de suport que els immigrants gaudeixin de drets bàsics com l'accés a la sanitat o l'educació pública, però no a canvi que els "autòctons" vegin dificultat el seu accés a aquests béns. Com assenyalen Cea D'Ancona i Valls (2008: 136), aquest "nacionalisme proteccionista" no solament es produeix en els grups socials que comparteixen més trets o són propers en la seva posició socioeconòmica a la població immigrant, sinó de manera més generalitzada entre les classes mitjanes.

En relació amb els drets polítics, hi ha un suport majoritari entre la població catalana que els immigrants puguin obtenir la nacionalitat espanyola, afiliar-se a partits o sindicats i a votar en les eleccions municipals, malgrat no estar reconegut a la població estrangera aquest últim dret, exceptuant els ciutadans comunitaris

Gràfic 11.
Percentatge que pensa que els espanyols han de tenir preferència sobre els estrangers a l'hora d'accedir al mercat laboral, en l'assistència sanitària i en l'elecció de centre escolar

Font: Elaboració a partir dels estudis 2.731 (2007) i 2.773 (2008) del CIS.

en les eleccions municipals (gràfic 10). Les enquestes del CIS posen de manifest el suport majoritari al fet que els estrangers gaudeixin d'aquests drets que la població espanyola ha mostrat des de mitjan anys noranta (amb diferències en la magnitud del suport en funció del dret concret que es tracti).

6 L'impacte de la immigració al mercat de treball i la provisió de serveis públics

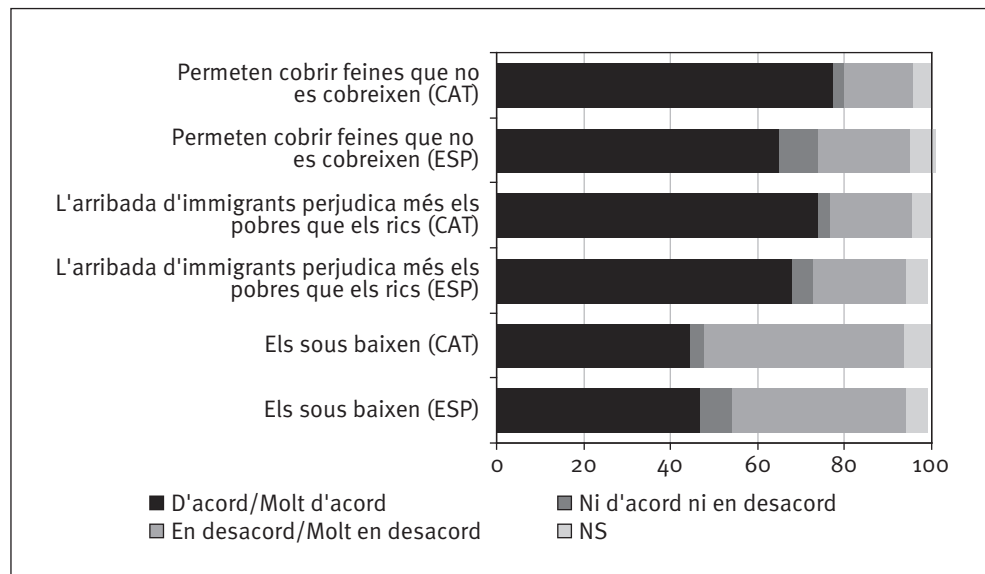
El 2006 hi havia un consens generalitzat entre els catalans a afirmar que els immigrants exerceixen feines per a les quals no hi ha mà d'obra suficient (gairebé el 80% dels enquestats en el PaD de 2006 estava d'acord amb l'afirmació "Les persones que vénen a viure i a treballar aquí permeten cobrir llocs de treball per als quals no hi ha mà d'obra suficient"), un percentatge molt superior al demanat en una enquesta realitzada a la població espanyola el novembre de 2005 (opinava així el 65%). Les dades demanades en les enquestes del CIS realitzades la tardor de 2007 i 2008 ratifiquen aquestes opinions: en ambdues ocasions una mica més de les tres quartes parts dels catalans es mostraven més aviat o molt d'acord amb l'afirmació "Els immigrants exerceixen feines que els espanyols no volen fer".

Tanmateix, aquesta opinió és compatible amb la idea que tant immigrants com espanyols competeixen per recursos escassos al mercat laboral. Així, mentre que el 2007 els catalans estaven dividits a l'hora de pronunciar-se sobre la frase "els immigrants treuen llocs de treball als espanyols" (46% més aviat d'acord davant del 48% més aviat en desacord), un any després el percentatge dels que es manifestaven d'acord amb aquesta afirmació havia augmentat vuit punts i ja era clarament superior al que estava en contra (55% davant del 40%). No hi havia diferències significatives segons l'opinió dels catalans davant la resta de la població espanyola en aquest punt.

Quant a l'efecte de la immigració en els salaris, la diferent formulació en la pregunta al llarg del temps i en les diferents enquestes analitzades fa que no es pugui fer una comparació estricta (gràfic 12). Mentre que les dades del PaD català de 2006 mostren que el percentatge que estava en desacord amb l'afirmació “En general, els sous baixen com a conseqüència de l'arribada de persones que vénen a viure i a treballar aquí” era lleugerament superior als que hi estaven d'acord, el contrari del que havien revelat les dades del baròmetre de novembre de 2005 realitzat a una mostra representativa de la població espanyola, en el qual el 47% es mostrava a favor de l'afirmació esmentada davant del 40% que es mostrava en contra. En les enquestes realitzades pel CIS el 2007 i el 2008 s'ha incrementat considerablement el percentatge de catalans que està d'acord amb la idea que els sous baixen com a conseqüència de la presència de la població immigrant

Gràfic 12.

Opinions sobre diferents efectes de la immigració

Font: Elaboració a partir de dades del PaD 2006 (Fundació Bofill) per a les dades referents a Catalunya i de l'estudi 2.625 (2005) del CIS per a les referents a Espanya.

(fins al 70%, xifres lleugerament inferiors a les que donaven les dades per a la resta de la població espanyola), però el canvi a la redacció de la pregunta, “En acceptar sous més baixos, els immigrants fan que baixin els salaris”, facilita l’acord amb l’afirmació.

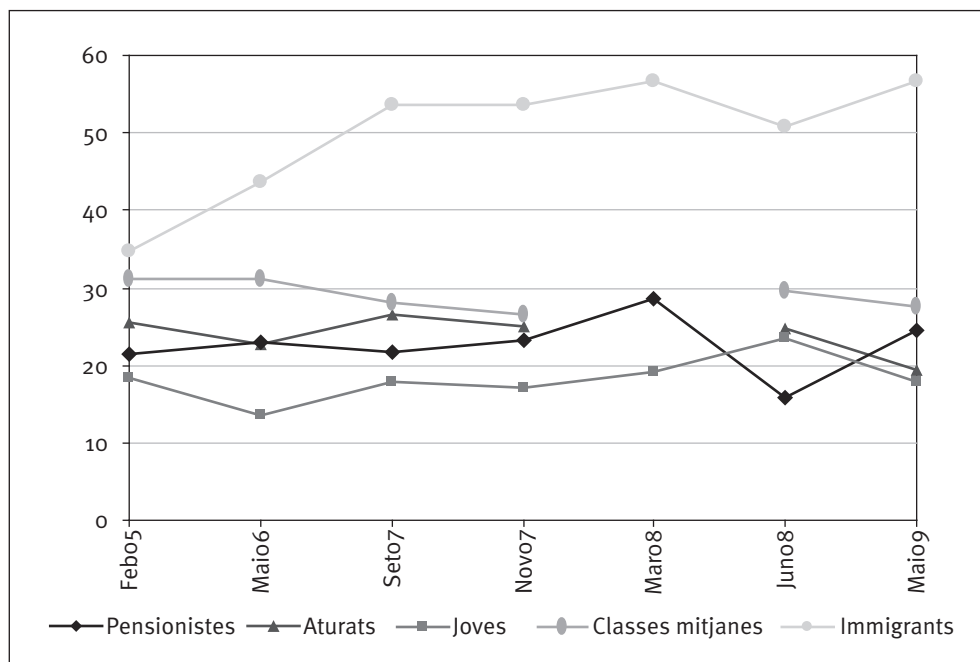
Les dades són clares quan es tracta de veure a qui perjudica més econòmicament la presència d’immigrants: mentre que en les dades relatives al conjunt de la població espanyola del baròmetre del CIS de novembre de 2005 el 68% es manifestava d’acord o molt d’acord que perjudica més les perspectives dels espanyols pobres que les dels rics, aquesta xifra s’incrementa al 74% en una pregunta similar aplicada al cas català inclosa en el PaD (2006).

Un altre àmbit en el qual s’han analitzat les actituds envers els immigrants és el de la percepció de l’existència d’una competició entre la població immigrant i l’autòctona per recursos escassos, especialment referent a polítiques públiques (i, dins d’aquestes, les prestacions socials). Des d’aquesta perspectiva són especialment els sectors econòmicament i socialment més vulnerables els que més propensos són a sentir-se amenaçats per la presència d’un nou sector de la població que pot desplaçar-los a l’hora d’aconseguir ajuts socials, beques, etc. La percepció d’amenaça per part de la població autòctona és independent de l’existència o no d’una política de discriminació positiva. Com assenyalen Cea D’Ancona i Vallés (2008: 199), és previsible que aquest tipus de sentiments de competència s’accentuin en moments de crisi econòmica.

Tot i que encara és prematur arribar a conclusions sòlides, ja que no es tenen dades d’enquesta suficients sobre la percepció dels efectes de la immigració en les prestacions socials, diverses enquestes recents del CIS suggereixen que s’ha estès la sensació que, almenys per a una part de la població autòctona, l’Estat ofereix molta o bastant atenció als immigrants. Així, si el febrer de 2005 al voltant del 35% d’espanyols opinaven que l’Estat oferia molta o bastant atenció als immigrants (un percentatge superior al que pensava que l’Estat feia igual atenció a les classes mitjanes), poc més d’un any després, el 2006, el percentatge que pensava d’aquesta manera s’havia incrementat en gairebé deu punts, mentre que havia

Gràfic 13.

Valoració de la protecció que ofereix l'Estat a diferents col·lectius (suma del percentatge que opina que és “molta” o “bastant”)

Font: Elaboració a partir dels estudis 2.594 (2005), 2.644 (2006), 2.731 (2007), 2.743 (2007), 2.757 (2008), 2.765 (2008) i 2.806 (2009) del CIS.

romàns pràcticament igual en la valoració de l'atenció prestada a la resta dels col·lectius a què es referia la pregunta (gràfic 12). De nou un any després, el 2007, va tornar a augmentar en deu punts el percentatge que pensa que l'Estat presta molta o bastant d'atenció als immigrants. A partir d'aquell moment hi ha hagut una certa estabilitat en el percentatge que sosté aquesta opinió (sobre el 53-56%).

Entre els catalans hi ha dades que sembla que també apunten en la mateixa direcció. Existeix la percepció generalitzada entre els catalans que els immigrants reben de l'Estat molt més del que aporten. Segons les dades demanades el 2007

opinen així el 68% dels catalans (la suma del 30% que creu que reben “molt més” i el 38% que reben més del que aporten), mentre que el 2008 aquest percentatge va baixar al 61%. Aquesta opinió està considerablement més estesa entre els catalans que en la resta de la població espanyola (el 2007 el 50% pensava que els immigrants reben “més” o “molt més” del que aporten, i el 2008 aquesta xifra va romandre pràcticament igual, el 51%).

En l'enquesta realitzada pel CIS el 2008 existeix un indicador clar de la percepció de “discriminació positiva” cap a la població immigrant. Per tant, no és només que una part important pensi que els poders públics concedeixen molta o bastant atenció a la població immigrant, sinó que, a més, ho fan precisament per ser immigrants. Les dades demanades el 2008 semblen assenyalar que existeix la creença que els immigrants no reben ajuts públics perquè el seu nivell de renda sigui escàs, o per tenir un nombre determinat de fills que els fa tenir dret a una sèrie de prestacions, sinó pel fet de ser-ho. El 66% dels catalans estan “més aviat” o “molt” d'acord amb l'afirmació “Encara que tinguin els mateixos ingressos, se'ls donen més ajuts escolars als immigrants que als espanyols”, davant del 47% de la resta de la població espanyola. En el cas dels ajuts sanitaris, el percentatge que creu que hi ha una “discriminació positiva” és una mica inferior tant entre la població catalana com en la de la resta d'Espanya (el 57% i el 44%, respectivament, estan “més aviat” o “molt d'acord” amb l'afirmació “Encara que tinguin els mateixos ingressos se'ls donen més ajuts sanitaris als immigrants que als espanyols”).

Tant a Catalunya com a la resta d'Espanya el suport a aquestes opinions és majoritari, si bé a Catalunya està significativament més estesa aquesta idea que entre la resta de la població espanyola (taula 1). La percepció que existeix una discriminació positiva cap als immigrants és una mica superior entre les dones que entre els homes. També augmenta significativament com menor és el nivell de formació, si bé cal assenyalar que en tots els grups, excepte en el dels que tenen estudis universitaris superiors, són majoria els qui estan bastant o molt d'acord amb l'afirmació assenyalada. Només en el grup d'edat més jove són majoria els qui estan més aviat o molt en desacord amb la idea que existeixi discriminació positiva cap als immigrants; a mesura que augmenta l'edat s'incrementa també el percentatge de persones que té aquesta idea.

Taula 1.

Grau d'acord amb l'afirmació “Encara que tinguin els mateixos ingressos, se'ls donen més ajuts escolars als immigrants”

	Molt/més aviat d'acord	Molt/més aviat en desacord	NS	NC
Sexe				
Home	48,7	30,4	19,9	1,0
Dona	51,7	27,2	20,6	0,5
Nivell d'estudis				
Sense estudis	51,0	19,5	28,7	0,8
Primària	52,0	21,2	25,9	0,8
Secundària	54,2	28,4	16,7	0,7
FP	52,1	30,8	16,7	0,5
Mitjans universitaris	43,0	39,5	16,7	0,9
Superiors	35,1	43,2	20,5	1,2
Edat				
18-24 anys	48,0	34,0	17,6	0,4
25-34 anys	49,2	30,9	19,3	0,6
35-44 anys	49,0	35,9	14,4	0,8
45-54 anys	57,2	25,4	16,7	0,6
55-64 anys	52,1	29,5	17,9	0,5
Més de 65 anys	46,9	20,8	31,2	1,2
Tinença de fills				
Té fills en edat escolar (no universitaris)	55,4	28,7	15,5	0,3
No té fills en edat escolar	48,5	28,7	21,9	0,9
Situació econòmica familiar				
Molt bona	48,5	33,3	18,2	0,0
Bona	44,8	34,7	19,9	0,7
Ni bona ni dolenta	50,8	27,6	21,1	0,5
Dolenta	56,5	23,5	19,2	0,9
Molt dolenta	58,5	22,2	17,8	1,5
Situació laboral				
Treballa	51,4	31,9	16,2	0,5
Jubilat/pensionista	46,4	23,8	28,5	1,3
Aturat/a	55,4	28,2	15,8	0,6
Estudiant	32,1	47,7	19,3	0,9
Treball domèstic no remunerat	57,7	19,2	22,8	0,4
Comparació				
Catalunya	66,2	20,1	12,5	1,2
Rest a d'Espanya	47,4	30,3	21,6	0,7

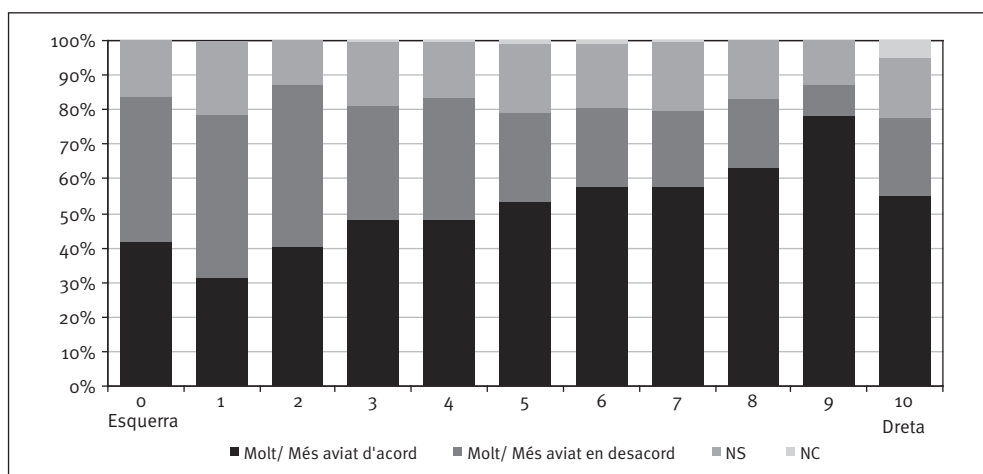
Font: Elaboració a partir de l'estudi 2.773 (2008) del CIS.

Els sectors socials més vulnerables són els que previsiblement se senten més amenaçats per la presència de població immigrant. Efectivament, si bé és majoritària en totes les situacions, la percepció de l'existència d'una discriminació positiva a favor dels immigrants és major entre els qui tenen una situació econòmica familiar dolenta o molt dolenta que entre els qui la tenen bona. Resulta interessant constatar així mateix que entre els qui tenen fills en edat escolar hi ha un percentatge significativament més elevat de persones que sí que creuen que els immigrants reben més ajuts escolars encara que tinguin els mateixos ingressos.

També hi ha diferències en la percepció que els immigrants reben de manera prioritària ajuts escolars en funció de la ubicació en l'escala esquerra-dreta (gràfic 14): el percentatge que ho creu és més gran entre els qui s'ubiquen en posicions de dreta que a l'esquerra.

Gràfic 14.

Percentatge que està d'acord amb la frase “Encara que tinguin els mateixos ingressos, se'ls donen més ajuts escolars als immigrants”, en funció de la ubicació en l'escala esquerra-dreta

Font: Elaboració a partir de l'estudi 2.773 (2008) del CIS.

Es tracta d'indicadors que estan experimentant canvis significatius en un període curt de temps i que ens criden l'atenció sobre aspectes sobre els quals val la pena aprofundir l'anàlisi en el futur, ja que poden ser en la base del creixement d'actituds de rebuig a la immigració (vegeu Cea D'Ancona, 2005: 203).

7 Indicadors relatius a la convivència, distància social i actituds en relació amb les tradicions i costums dels immigrants

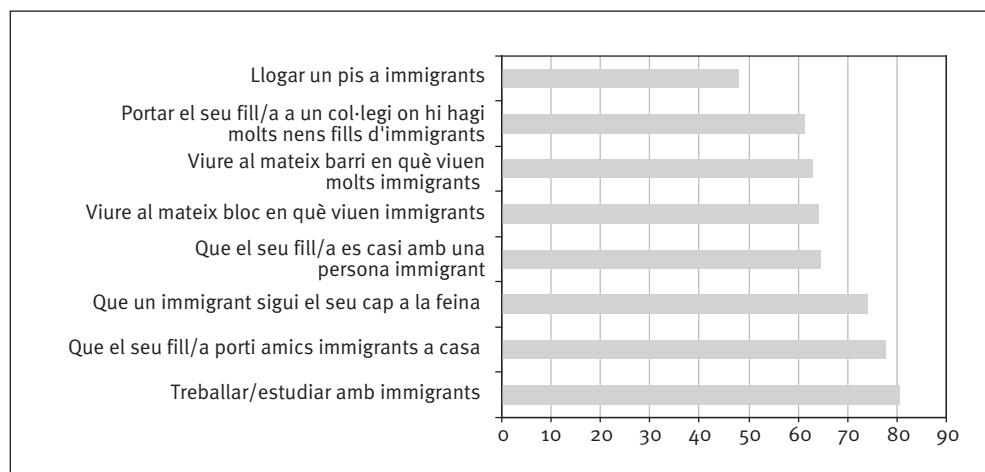
Quant a les actituds en relació amb la convivència amb els immigrants, cal reiterar les dificultats ja assenyalades per mesurar les apuntades en la primera part d'aquest treball, atesa la reticència a manifestar actituds de rebuig considerades socialment poc acceptables. Tenint aquesta cautela en ment, les dades demanades en diferents enquestes realitzades fins al moment a Espanya dibuixen un nivell escàs de rebuig genèric explícit de la població immigrant.

Quant a Catalunya, les dades del PaD (2006) mostren que declaren que pràcticament no els suposaria cap preocupació o molèstia que els seus fills compartissin classe amb els nens de famílies immigrants (una mitjana d'1,5 en una escala de 0-10 en la qual el 0 significa "no em molestaria gens" i el 10 "em molestaria molt"), i tampoc que una persona d'un grup ètnic diferent fos la seva cap a la feina (també amb una mitjana d'1,5 en l'escala esmentada). Importa lleugerament més tenir com a veïns persones immigrants (2,2 de mitjana en l'escala), i que un familiar proper es casés amb una persona d'un grup ètnic diferent (2,9). Són xifres similars a les identificades al baròmetre del CIS de novembre de 2005: als espanyols els importaria poc que un estranger de la seva mateixa raça fos el seu cap o es casés amb un familiar (una mitjana d'1,7 i 2,2, respectivament, en una escala de 0 a 10), i una mica més que aquesta persona fos de raça o grup ètnic diferent (2,2 i 3, respectivament).

Les dades més recents sobre aquesta qüestió no permeten fer una comparació estricta, ja que la pregunta que incorporaven les enquestes realitzades pel CIS el 2007 i 2008 era diferent. Els aspectes que generen més rebuig (al gràfic 15 expressat en un grau d'acceptació menor) és llogar un pis a immigrants, portar els fills a un col·legi on hi hagi molts immigrants o viure al mateix bloc en què ja hi hagi molts immigrants, mentre que estudiar o treballar amb persones immigrants són les que major acceptació generen.

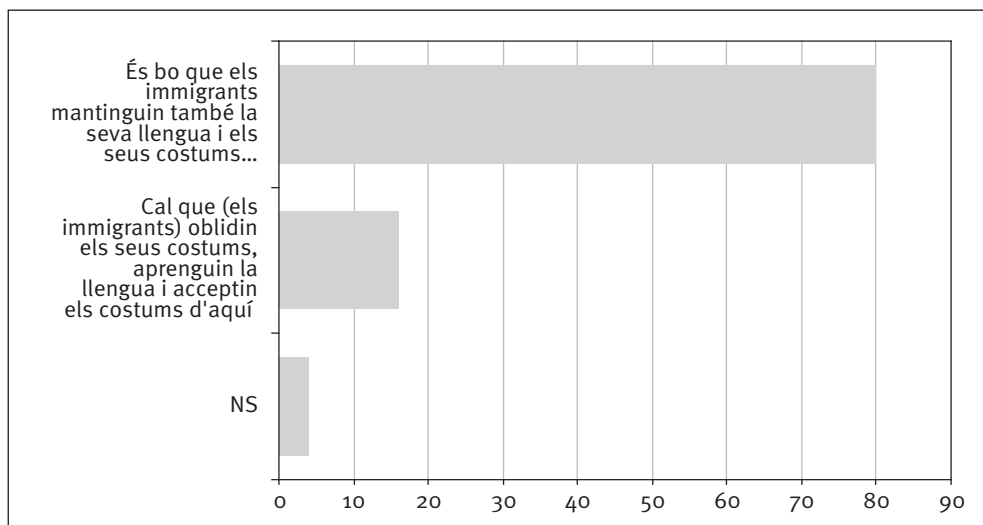
Gràfic 15.

Grau d'acceptació de diferents tipus de relació amb persones immigrants

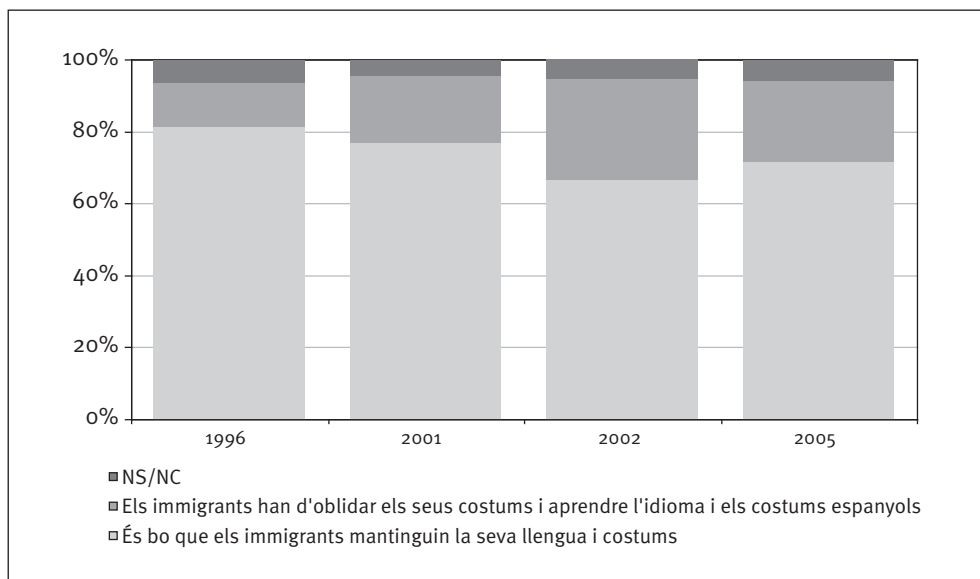
Font: Elaboració a partir de l'estudi 2.773 (2008) del CIS.

Referent a les actituds en relació amb la convivència de múltiples cultures davant d'opinions favorables a una major homogeneïtat cultural, les dades del PaD (2006) que podem veure al gràfic 16 mostren que la gran majoria dels catalans són partidaris que els immigrants mantinguin la seva llengua i costums, encara que aprenguin també les d'aquí. Les actituds més "assimilacionistes" reben suport amb prou feines del 16% dels catalans.

Gràfic 16.**Actituds dels catalans en relació amb les tradicions i costums dels immigrants**

Font: Elaboració a partir de dades del PaD 2006 (Fundació Jaume Bofill).

Com mostra el gràfic 17, segons els resultats del baròmetre del CIS realitzat el 2005 aquest indicador (relatiu al conjunt de la població espanyola) assenyalava unes xifres de suport una mica inferiors a les posicions multiculturalistes (una mica més de set de cada deu catalans pensava que és bo que els immigrants mantinguin la seva llengua i costums, encara que aprenguin també les d'aquí) a les amb prou feines comentades per a Catalunya. Tanmateix, aquestes xifres de 2005 suposaven un lleuger repunt de les actituds més proclius al multiculturalisme i a la diferenciació cultural respecte a altres enquestes dels últims anys, la qual cosa, de nou, és interessant si tenim en compte que al mateix baròmetre de novembre de 2005 es produïa un augment de la menció de la immigració entre els principals problemes del país. Al mateix baròmetre, el 22% opinava que han d'oblidar els seus costums i aprendre l'idioma i els costums espanyols, és a dir, les actituds més properes a l'“assimilacionisme” obtenien un suport sis punts major que a Catalunya un any després.

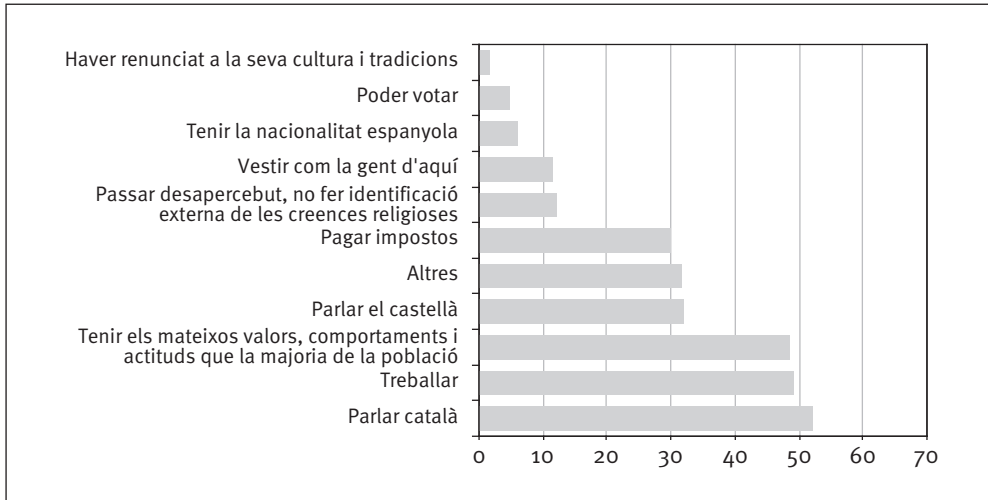
Gràfic 17.**Actituds en relació amb les tradicions i costums dels immigrants**

Font: Elaboració a partir dels estudis 2.214 (1996), 2.409 (2001), 2.459 (2002) i 2.625 (2005) del CIS.

Quant als factors que els catalans consideren rellevants per considerar que un immigrant està integrat, els més rellevants són parlar català (i, en molta menor mesura, el castellà), treballar, i compartir valors, comportaments i costums de la majoria de la població. De nou es posa en relleu que, si bé una part de la població valora de forma positiva que els immigrants mantinguin la seva llengua i costums, aprendre l'idioma i els costums de la població autòctona continua sent un aspecte considerat fonamental en la convivència.

Gràfic 18.

Aspectes més rellevants per considerar que una persona immigrant està integrada en la societat catalana (multiresposta espontània)

Font: Elaboració a partir de dades del PaD 2006 (Fundació Jaume Bofill).

8 A tall de conclusió

El conjunt de les dades presentades ens revela una estructura d'actituds cap a la immigració complexa. Es combina l'existència d'una majoria de catalans que considera que hi ha una immigració excessiva, i que és partidària de posar límits estrictes a l'entrada d'estrangers, condicionada a l'obtenció d'un contracte de treball, amb un suport també majoritari al reconeixement d'una àmplia gamma de drets i a facilitar l'accés a diferents serveis públics als immigrants que ja són residents.

Encara que hi ha un suport clar al reconeixement de drets, l'exercici d'aquests resulta més problemàtic, sobretot quan es tracta de situacions en les quals es percep una competició per recursos escassos, amb un percentatge elevat que atorga prioritat als autòctons en qüestions com l'accés a un lloc de treball o en l'elecció d'un col·legi per als seus fills.

També és rellevant la sensació creixent que l'Estat fa molta atenció als immigrants en relació amb altres col·lectius com els joves o les persones grans, i la idea que els immigrants perceben més ajuts escolars o sanitaris que altres persones en la seva mateixa situació econòmica.

Les dades analitzades apunten que la manera en la qual es desenvolupi la convivència i les actituds cap a la immigració dependran en bona mesura de les polítiques

públiques i els discursos que s'articulin per fer front a les necessitats que genera la presència d'un nombre considerable de nous residents, de manera que es creïn condicions que evitin plantejaments de competició per serveis o recursos escassos entre "autòctons" i "estrangers/immigrants". En aquest sentit, sembla convenient que, en una situació de crisi econòmica com l'actual, es torni a fer un mòdul de preguntes sobre immigració al Panel de Desigualtats Socials, de manera que es pugui analitzar l'evolució de les actituds descrites en aquest informe.

Bibliografia

ANDUIZA, Eva (2005). *Percepciones sobre el caudal migratorio, distancia social y xenofobia*. València: Tirant lo Blanch. Pàg. 299-315.

CACHÓN, Lorenzo (2007). “Diez notas sobre la inmigración en España 2006”, *La Vanguardia*. Dossier, núm. 22. Pàg. 68-74.

CARD, David; DUSTMANN, Christian i PRESTON, Ian (2005). *Understanding Attitudes to Immigration: The Migration and Minority Module of the first European Social Survey*. Centre for Research and Analysis of Migration, Discussion Paper Series 03/05.

CEA D’ANCONA, Mª Ángeles (2002). “La medición de las actitudes ante la inmigración: evaluación de los indicadores tradicionales de racismo”, *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, núm. 99. Pàg. 87-111.

CEA D’ANCONA, Mª Ángeles (2004). *La activación de la xenofobia en España. ¿Qué miden las encuestas?* Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas.

CEA D’ANCONA, Mª Ángeles (2005). “La exteriorización de la xenofobia”, *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, núm. 112. Pàg. 197-230.

CEA D’ANCONA, Mª Ángeles (2007). *Inmigración, racismo y xenofobia en la España del nuevo contexto europeo*. Madrid: Observatorio Español del Racismo y la Xenofobia.

CEA D'ANCONA, Mª Ángeles (2009). “La compleja detección del racismo y la xenofobia a través de encuesta. Un paso adelante en su medición”, *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, núm. 125. Pàg. 13-45.

CEA D'ANCONA, Mª Ángeles i VALLÉS, Miguel (2008). *Evolución de la xenofobia y el racismo en España. Informe 2008*. Madrid: Observatorio del Racismo y la Xenofobia en España, Ministerio de Trabajo e Inmigración.

COLECTIVO IOÉ (2005). “Ciudadanos o intrusos: la opinión pública española ante los inmigrantes”, *Papeles de economía española*, núm. 104.

DÍEZ NICOLÁS, J. (2005). *Las dos caras de la inmigración*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.

FETZER, Joel S. (2000). *Public Attitudes toward Immigration in the United States, France and Germany*. Cambridge: Cambridge University Press.

GONZÁLEZ ENRIQUEZ, Carmen (2004). “El análisis de la opinión pública sobre la inmigración. El caso español”. 4° Congreso sobre la inmigración en España, Girona.

MARTÍNEZ-HERRERA, Enric i MOUALHI, Djaouida (2005). “Actitudes ante las políticas de inmigración”. A TORCAL-LORIENTE, M. (coord.) *et al. España, sociedad y política en perspectiva comparada*. València: Tirant lo Blanch. Pàg. 333-357.

MÉNDEZ LAGO, Mónica (2007). *Actitudes de los españoles sobre la inmigración y los inmigrantes*. Ponencia presentada en el Foro de Inmigración del Centro de Estudios Políticos y Constitucionales.

PÉREZ-YRUELA M., DESRUES T. (2005). *Opinión de los españoles en materia de racismo y xenofobia*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales. Secretaría de Estado de Inmigración y Emigración. Dirección General de Integración de los Inmigrantes. Observatorio Español del Racismo y la Xenofobia. En línia: <<http://www.oberaxe.es/files/datos/4795ecb66b8fa/Opiniondelosespa%C3%B1olesdiciembre2005.pdf>>

PÉREZ-YRUELA M., DESRUÉS T. (2007). *Opinión de los españoles en materia de racismo y xenofobia*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales. Secretaría de Estado de Inmigración y Emigración. Dirección General de Integración de los Inmigrantes. Observatorio Español del Racismo y la Xenofobia. En línea: <<http://www.oberaxe.es/files/datos/47a1f84c5596e/opinion2007.pdf>>

PÉREZ-NIEVAS, Santiago (2005). “Percepciones sobre el impacto de la inmigración en la economía”. A TORCAL-LORIENTE, M. (coord.) *et al. España, sociedad y política en perspectiva comparada*. València: Tirant lo Blanch. Pàg. 317-332.

SIDES, John i CITRIN, Jack (2007). “European Opinion About Immigration: the Role of Identities, Interests and Information”, *British Journal of Political Science*, vol. 37. Pàg. 477-504.

INFORMES BREUS

- 1 **Les desigualtats educatives a Catalunya: PISA 2003**
Ferran Ferrer (dir.), Gerard Ferrer i José Luis Castel
- 2 **El paper crucial del professorat. Atraure, preparar i mantenir professors de qualitat**
OCDE. Polítiques d'Educació i de Formació
- 3 **El procés de normalització d'estrangers 2005. Balanç i perspectives**
Maria Helena Bedoya Muriel i Eduard Solé Alamarja
- 4 **Itineraris de formació i inserció laboral dels joves a Catalunya**
Rafael Merino i Maribel García
- 5 **Els imams de Catalunya: rols, expectatives i propostes de formació**
Jordi Moreras
- 6 **Sisena hora: una oportunitat o una dificultat per avançar?**
Joaquín Garín, Isabel Sánchez i Jesús Viñas
- 7 **Joves i política**
Núria Valls i Andrea Borison
- 8 **Els sistemes educatius als països d'origen de l'alumnat immigrat. Una aproximació**
Miquel Àngel Alegre, Ricard Benito i Sheila González
- 9 **Els plans educatius d'entorn: debats, balanç i reptes**
Miquel Àngel Alegre i Jordi Collet
- 10 **Formació i professionalització del professorat de secundària a Catalunya**
Gemma Tribó
- 11 **La desafecció política a Catalunya. Una mirada qualitativa**
Ismael Blanco i Pau Mas
- 12 **Històries d'immigració: la comprensió dels patrons de rendiment escolar dels joves immigrants nous**
Carola Suárez-Orozco i Marcelo Suárez-Orozco
- 13 **L'educació catalana a la premsa**
Jaume Carbonell i Sebarroja i Antoni Tort i Bardolet
- 14 **Simbologies en l'espai públic. Els debats sobre l'ús del *hijab* a Europa**
Jordi Moreras
- 15 **Actituds, comportament polític i xarxes organitzatives dels immigrants a la ciutat de Barcelona**
Laura Morales i Eva Anduiza (directores), Laia Jorba, Josep San Martín i Amparo González
- 16 **Les responsabilitats legals en les activitats educatives realitzades més enllà del temps lectiu**
Neus Soriano, Ramon Plandiura i Eva Izquierdo
- 17 **El salari de reserva de les dones desocupades a Catalunya**
Dídac Queralt Jiménez
- 18 **Models educatius familiars a Catalunya**
Javier Elzo Imaz (coordinador), María Teresa Laespada Martínez i Ana Martínez Pampliega
- 19 **L'escola del segle XXI. Una mirada des de la societat civil**
Mireia Cívís i Zaragoza, Jordi Riera i Romaní, Annabel Fontanet i Caparrós i Elena S. Ojando i Pons
- 20 **Les persones en situació de sense llar de Barcelona: perfils, estat de salut i atenció sanitària**
Joan Uribe i Sara Alonso
- 21 **Crònica de la Llei d'Educació de Catalunya**
Ramon Farré Roure
- 22 **De l'acollida a la ciutadania: la formació de la població adulta immigrada**
Xavier Aranda, Miquel Casanovas, Alfons Formariz (coordinador) i Pep Vidal
- 23 **El reagrupament familiar a Catalunya, una aproximació qualitativa**
Rosalina Alcalde, Andreu Domingo, Diana López, Jordi Bayona i Amparo González
- 24 **Trajectòries sociolaborals de la població immigrada. Factors explicatius**
Sarai Samper, Raquel Moreno (D-CAS, Col·lectiu d'Analistes Socials)

Anàlisi de les opinions i actituds de la població catalana envers la immigració a partir de les dades de la 5a Onada del Panel de Desigualtats Socials de Catalunya (PaD) corresponents a l'any 2006, i comparació amb les dades procedents de les enquestes del CIS dels anys 1993 a 2008.